

O lembasu

Starý Bral

O lembasu

Překlad: Starý Bral

Originál: C. J. R. Tolkien; The Peoples of Middle-earth,
kap. Of Lembas

Ilustrace: Tereza Černá

2021

O lembasu

Spojitosť tohoto krátkého dílka, dochovaného v jediném rukopise, s *Dangweth Pengoloð*, viz HoME str. 395. Jedná se o úhledný rukopis o dvou stranách, ve stejném krasopisném stylu *Dangweth*, který jej doprovází, jen ne stejné kvality a na tenčím papíru. Otec jej na začátku uvedl několika iluminacemi červenou propiskou, tímtež perem napsal do záhlaví první stránky nad samotný nadpis *O lembasu*: „*Mana i•coimas in•Eldaron*“ *maquente Elendil* (stejná otázka se vyskytuje také na kartonových deskách, v nichž jsou oba texty uloženy, viz HoME XII str. 395). Ve stejnou dobu přidal uvozovky jak na začátek, tak na konec textu, aby poukázal, že se jedná o odpověď Pengoloða na Ælwinův dotaz, „Co je *coimas* Eldar?“ Je pravděpodobné, že tyto úpravy propiskou byly provedeny později, aby text doprovázel *Dangweth*; každopádně neexistuje žádná časová datace, pracuji tedy s časovým ohraničením let 1951 a 1959 (HoME XII str. 395).

O lembasu

„Pouze Eldar věděli, jak tento pokrm připravit. Chystal se na posílení všem, kteří se museli vydat na dlouhou cestu divočinou, nebo jejichž život byl vinou zranění v ohrožení. Jen tito jej směli užívat. Eldar jej nedávali lidem, s výjimkou hrstky milovaných, byli-li ve velké nouzi.*

* Nedělo se tomu z důvodu chamtivosti či žárlivosti, ač ve Středozemi nikdy nebylo přílišných zásob tohoto jídla, ale z důvodu, že bylo Eldar řečeno, že mají tento dar ponechat ve vlastní moci a ne z něj udělat něco běžného

Eldar říkájí, že tento pokrm prvně obdrželi od Valar na počátku Velké pouti. Byl připraven z druhu obilí vypěstovaného na amanských polích Yavanny, která jej prostřednictvím Oromého poslala, aby jim pomohl při dlouhém pochodu.

Jelikož pochází od Yavanny, královny, nebo též nejvyšší mezi elfkami všech národů, velkých či malých, ochránkyně a dárkyně *lembasu*, říkalo se jí *massánie* či *besain*: Paní čili chlebodárkyně.¹

Toto obilí mělo v sobě sílu života Amanu, jež by měla být předána jen těm, kteří ji potřebovali a měli právo chléb jíst. Pokud bylo zaseto v jakémkoli ročním období, uchráněno před mrazem, brzy vyklíčilo a rychle rostlo, ačkoliv se mu nevedlo ve stínu rostlin Středozeře a nevydrželo by vichry ze severu, když je právě Morgoth obýval. Jinak mu stačilo trochu slunečního svitu, aby dozrálo, neboť rychle přijímalo a znásobovalo veškerou sílu světla, které naň dopadalo.

Eldar jej pěstovali ve střežených krajích a na sluncem zalitých paloucích, jejich velké zlaté klasy sklízeli jeden po druhém, ručně a bez použití jakéhokoliv železa. Podobně se ze země vytahovaly bílé stonky, jež zbyly

pro obyvatele smrtelných zemí. Neboť se říká, že pokud jedí smrtelníci často tento chléb, začne je jejich smrtelnost unavovat, touží pak zůstat po boku elfů a teskní po polích Amanu, kam nemohou přijít.

po sklizni klasů, z nichž se pletly obilné košíky pro uchování zrna: žádný červ či hlodavec by se neopovážil dotknout zlatavé slámy, ani hniloba s plísni, či jiná zla Středozemě by je nenapadly.

Počínaje klasem, konče oplátkem nesměl nikdo zacházet s tímto obilím, s výjimkou elfek, kterým se říkalo *Yavannildi* (či sindarsky *Ironwin*),² pannen Yavanny, a Valar, což bylo jejich tajemství, a tak to i navždy zůstalo.“

Lembas je sindarské jméno, pochází ze starší podoby *lenn-mbass* „cestovní chléb“. V quenyjštině se častěji nazýval *coimas*, což značí „chléb života“.³

Quente Quengoldo.

Poznámky:

1. V příběhu o Túrinovi se píše o *lembasu*, daru Melian Belegu Lučištníkovi (viz *Silmarillion*), že byl „zabalen ve stříbřitých listech, a nitky, které jej svazovaly, byly na uzlicích zapečetěny královninou pečeti, oplátkou bílého vosku ve tvaru květu Telperionu; podle zvyku Eldalië patřilo přechovávání a vydávání *lembasu* jediné královně. Ničím neprojevila Melian Túrinovi větší přízeň než tímto darem, protože Eldar nikdy předtím nedovolili smrtelníkovi, aby požil tento cestovní chléb, a i pak to činili jen vzácně.“

Pojmy „*massanie* či *bessain*“ srovnej *Etymologie* (HoME V, str. 372), kořen MBAS „hníst“: Quenya *masta*, noldorsky *bast*, „chléb“; taktéž slova *lembas*, *coimas* jsou vysvětlena na konci této textace jako „cestovní chléb“ a „chléb života“. Nad *ain* v *bessain* je slabě tužkou napsáno *oneth*, srovnej *besoneth*.

Co se týče užití slova *Paní*, měl můj otec bezpochyby na paměti jeho původ ve staroanglickém *blāf-dīge*, jehož prvním elementem je *blāf* (v moderní angličtině *loaf* (v překladu *bochník*)) se změněnou samohláskou, a druhým je derivát kořene *dīg-* „hníst“ (s nímž je *dough* (v překladu *těsto*) jednoznačně příbuzné); srovnej *lord* z *blāf-weard* „chlebovář“.

2. *Ivonwin*: noldorská (tzn. pozdější sindarská) podoba *Ivann* pro *Yavanna* se vyskytuje v *Etymologiích*, HoME V, str. 399, kořen YAB „ovoce“.
3. Tato pasáž byla napsaná ve stejnou dobu jako zbytek rukopisu, jen odsazeně jako ve výtisku, zároveň byla vyňata z uvozovek, které byly přidány později do těla textu. Slova *Quente Quengoldo* („Tak pravil Pengoloď“) patří do doby sepsání textu.

"*Langweth Pengolod*"

the
Answer
of

Pengolod.

to Ælfwine who asked him how came
it that the tongues of the Elves changed
and were sundred

Now you question me, Ælfwine, concerning the tongues of the Elves, saying that you wonder much to discover that they are many, akin indeed and yet unlike; for seeing that they die not and their memories reach back into ages long past, you understand not why all the race of the *Quendi* have not maintained the language that they had of old in common still one and the same in all their kindreds. But behold! Ælfwine, within *Eä* all things change, even the *Valar*; for in *Eä* we perceive the unfolding of a *History* in the unfolding; as a man may read a great book, and when it is full read it is rounded and complete in his mind, according to his measure. Then at last he perceives that some fair thing that long endured; as some mountain or river of renown, some realm; or some great city; or else some mighty being, as a king, or maker, or a woman of beauty and majesty, or even one, maybe of the Lords of the West: that each of these is, if at all, all that is said of them from the beginning even to the end. From the spring in the mountains to the mouth of the sea, all is *Sirion*; and from its first upwelling even to its passing away when the land was broken in the great battle, that also is *Sirion*, and nothing less. Though we, who are set to behold the great *History*, reading line by line, may speak of the river changing as it flows and grows broad, or dying as it is spilled or devoured by the sea. Yea, even from his first coming into *Eä* from the side of *Ilúvatar*, and from the young lord of